

ACADEMY OF SCIENCES OF UKRAINE  
ARCHEOGRAPHIC COMMISSION  
INSTITUTE OF UKRAINIAN ARCHEOGRAPHY

**UKRAINIAN  
ARCHEOGRAPHIC  
YEAR BOOK**

NEW SERIES  
ISSUE I



UKRAINIAN  
ARCHEOGRAPHIC  
COLLECTION

VOL. 4

**МИХАЙЛО ГРУШЕВСЬКИЙ**

MYKHAILO HRUSHEVSKY DIGITAL ARCHIVES

KIEV  
NAUROVA DUMKA PUBLISHERS  
1992

АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ  
АРХЕОГРАФІЧНА КОМІСІЯ  
ІНСТИТУТ УКРАЇНСЬКОЇ АРХЕОГРАФІЇ

# УКРАЇНСЬКИЙ АРХЕОГРАФІЧНИЙ ЩОРІЧНИК

НОВА СЕРІЯ  
ВИПУСК 1



УКРАЇНСЬКИЙ  
АРХЕОГРАФІЧНИЙ  
ЗБІРНИК

ТОМ 4

КИЇВ  
НАУКОВА ДУМКА  
1992

У45 **Український археографічний щорічник.**  
Вип. I // П. С. Сохань (гол. ред.) та ін.— К.:  
Наук. думка, 1992.— 472 с.: іл.

ISBN 5-12-003011-4 (в опр.) : 1000 пр.

Перший випуск відродженого видання Археографічної комісії АН України продовжує традицію академічних видань 20-х — початку 30-х років, насамперед «Українського археографічного збірника» (Київ, 1926—1930, т. 1—3). Публікуються джерелознавчі та історіографічні дослідження, присвячені як окремим документальним та епістолярним пам'яткам, так і певним однорідним групам писемних джерел.

Для істориків, філологів, фахівців у галузі допоміжних історично-філологічних дисциплін.

У 0502000000-229  
221-92/47-92

ББК 63.2

Редакційна колегія

П. С. СОХАНЬ (головний редактор),  
Г. В. БОРЯК (заступник головного редактора),  
Л. А. ДУБРОВІНА, Б. В. ІВАНЕНКО, Я. Д. ІСАЄВИЧ,  
М. П. КОВАЛЬСЬКИЙ, Ю. А. ПІНЧУК,  
О. В. ТОДІЙЧУК (відповідальний секретар), В. А. СМОЛІН,  
Ф. М. ШАБУЛЬДО, В. С. ШАНДРА, Є. П. ШАТАЛІНА,  
Ф. П. ШЕВЧЕНКО, Н. М. ЯКОВЕНКО

Редакція видає історично-культурної спадщини України

Редактор *В. С. Трубенко*

Усі права належать видавництву «Наукова думка». Будь-яке використання цього видання або його елементів (фрагментів), тощо копіювання, тиражування, розповсюдження тощо, можливе тільки за наявності попередньої письмової угоди з видавцем.

Адреса видавництва «Наукова думка»: Україна, 252601, Київ 4, вул. Терещківська, 3.

All right reserved. No part of this issue may be reproduced by any mechanical, photographic or electronic process or in the form of a phonographic recording, nor may it be stored in a retrieval system, transmitted or otherwise copied for public or private use without written permission of the Naukova Dumka Publishers.

Address of the Publishers: Ukraine 252601, Kiev 4, Tereshchenkivska St., 3.

С. М. КІРЖАЄВ (*Київ*)

## БІЛЯ ДЖЕРЕЛ УКРАЇНСЬКОЇ АКАДЕМІЇ НАУК У КИЄВІ (Сторінки щоденника В. І. Вернадського 1918 р.)

Сьогодення створює нові можливості об'єктивного висвітлення історичного минулого України. Поступово руйнуються й застарілі погляди щодо початкової історії Української Академії наук. Повертаються з небуття імена науковців, що стояли біля джерел заснування вищої наукової установи, імена перших академіків<sup>1</sup>.

Перші сторінки історії Української Академії наук пов'язані з іменами двох видатних учених і організаторів науки — ідеолога організаційного устрою і першого президента УАН В. І. Вернадського та його опонента, голови Українського наукового товариства в Києві М. С. Грушевського.

Причиною концептуальних розходжень щодо будування національної наукової академії були різні світоглядні погляди на науку як загальнолюдський планетарний феномен духовного життя і пов'язані з ними ідеали свободи наукової творчості на тлі національного відродження України. Вернадський відстоював необхідність розвитку наукової роботи, вільного знання при будь-яких умовах державно-політичного життя, в той же час питання перетворення УНТ в Академію наук не стало для уряду Центральної Ради першочерговим.

Досвід академічної роботи В. І. Вернадського, глибоке знання історії й закономірностей академічного життя були фундаментом чіткої організаційної концепції Української Академії наук. За нею нова Академія наук не може бути лише вченим товариством, громадою вчених. Не статут, а дійові тенденції всесвітньої ваги вимагають створення такої могутньої державної організації для наукової дослідчої праці, яка б об'єднувала гуртки вчених й низку наукових закладів як знарядь дослідчої праці: національну бібліотеку, постійні комісії, дослідні інститути і лабораторії, музеї. Така Академія наук повинна задовольнити національні, державні і місцеві вимоги України, обороняти свободу наукової творчості, користуватися повною автономією. Національна вага нової Академії наук, яку В. І. Вернадський визнавав слідом за всесвітньою, реалізуватиметься в активному, всебічному сприянні росту національної свідомості та української культури, перетворенні Академії наук у міцний науково-культурний центр української нації, центр світового рівня<sup>2</sup>.

Окремі новаторські ідеї концепції В. І. Вернадського було реалізовано при створенні УАН. На відміну від Петербурзької АН в УАН було створено окремий соціально-економічний відділ, а в його складі — Демографічний інститут, при другому, природничо-математичному, відділі — кафедри суто прикладних наук: технічної механіки, прикладної фізики, акліматизаційний сад, кафедру медицини тощо.

В концепції створення й вільного розвитку самодостатньої української державної культури для М. С. Грушевського прикладом щодо

української національної Академії наук був французько-бельгійський тип наукового закладу з перевагою історично-мистецького комплексу наук як найвищого прояву всієї повноти вершинних досягнень національної культури, як вершини власне науково-дослідчої роботи за змістом і національної за формою. На такому шляху йшов розвиток закордонних слов'янських національних академій. Історична спадковість визначала перетворити Українське наукове товариство в Києві в Українську Академію наук. Гуманітарний підхід щодо нової Академії наук не враховував завдань академічного рівня розвитку природознавчо-математичних дисциплін, які визначають прогрес людства, розвиток продуктивних сил, матеріальних умов життя держави й людності.

Різні погляди щодо створення Української Академії наук були, в той же час, проявом активної політичної боротьби в її революційних формах, розмежування політичних сил, проявом поляризації точок зору щодо шляхів демократичного державно-національного розвитку України.

З позиції політичного життя в поглядах В. І. Вернадського і М. С. Грушевського відбилися прояви партійно-політичної боротьби кадетської лінії компромісу на шляху федералістично-демократичного устрою оновленої Росії, а з другого боку — радикальної позиції самостійного державного розвитку України, повної незалежності від російської культури. Прихильники другої платформи бачили в майбутній Українській Академії наук своєрідну перемогу революційного українського національного руху над політикою русифікації українського життя.

Зовнішнім виразом протиріч щодо створення УАН були, наприклад, відмова М. С. Грушевського від будь-якої участі в організаційній роботі, тенденція невизнання «гетьманської» Академії наук і відстоювання пріоритету УНТ, проголошення Статуту УАН 1918 р. шкідливим з національного погляду, цькування фундаторів УАН В. І. Вернадського і М. П. Василенка і порушення автономних прав УАН під час владі Директорії в Києві. Зазначимо, що В. І. Вернадський і М. С. Грушевський у ретроспективних поглядах на історію заснування УАН залишилися відданими своїм концептуальним ідеям<sup>3</sup>.

Безумовно, Українське наукове товариство в Києві відіграло важливу роль в організації національної науки, було ініціатором створення одного з перших проектів статуту Української Академії наук; особа його голови, М. С. Грушевського, розглядалася гетьманом П. П. Скоропадським як кандидатура на посаду президента УАН — вся діяльність УНТ повинна стати об'єктом окремого дослідження. Проте політичні події, боротьба за владу відсунули на другий план практичне створення Академії наук. Широкий склад УНТ обумовлював і розмаїття поглядів його членів на форми й методи національно-культурного відродження України. Створення Української Академії наук в умовах політичної нестабільності, непопулярності влади гетьмана й німецько-австрійського панування було яскравим проявом таланту В. І. Вернадського об'єднувати видатні наукові сили навколо великих завдань, знаходити розумні компроміси. Абсолютна більшість науковців, що брали участь у створенні УАН, були, до речі, членами УНТ.

Цінним джерелом до історії створення Української Академії наук у Києві є щоденник В. І. Вернадського 1918 р., що зберігається у відділі рукописів ЦНБ ім. В. І. Вернадського АН УРСР. Цей 40-аркушевий зошит є часткою щоденника, якого вчений вів майже все життя, і охоплює період перебування Вернадського у Полтаві й перший київський період життя. Цей щоденник — унікальне джерело вивчення становлен-

ня й розвитку наукових ідей і світогляду вченого — є яскравою емоційною хронікою його життя й діяльності, передає процес глибоких особистих переживань, відмову від колишніх та пошуки нових ідеалів, прагнення з'ясувати причини й суть подій. Записи В. І. Вернадського не відображують, безперечно, всього спектра подій бурхливого 1918 р., проте подають цінні відомості з політичного й наукового життя Києва й України, висвітлюють вплив політичної боротьби на громадський і культурний розвиток.

Записи травня — початку липня 1918 р. є найбільш насиченими інформацією щодо розвитку наукового життя й організаційної роботи в справі будівництва вищої школи й Академії наук на Україні. В. І. Вернадський приїхав на запрошення М. П. Василенка, міністра народної освіти уряду Української Держави, до Києва, де очолив три важливі комісії: для організації Української Академії наук, заснування Національної бібліотеки України при Академії наук та комісію у справах організації вищої школи.

Події липня — грудня (щоденник закінчується записом від 16 грудня) відображено стисло, схематично, записи робилися нерегулярно (найбільше записів у серпні, жодного — у вересні — жовтні).

Обсяг видання не дозволяє подати повний текст щоденника (5 друк. арк.), тому пропонуються до уваги записи лише чотирьох днів, що характеризують початковий етап роботи по створенню УАН, фіксує важливу зустріч В. І. Вернадського і М. С. Грушевського з приводу можливості співробітництва в цій справі, малюють фрагменти політичного життя.

Інші щоденникові записи поряд із роздумами щодо політичних заходів кадетської партії, поглядами на хід політичних подій в Росії та на Україні показують науково-організаційну роботу В. І. Вернадського на тлі політичних розбіжностей і суперечок у Міністерстві народної освіти й культури, подають роздуми вченого про майбутнє Росії та України, слов'янських народів. Автор негативно сприймає прояви «українського шовінізму», насамперед на шляху насильственої українізації «в дусі Каткова — Победоносцева», докладає зусиль щодо компромісного шляху відродження української культури без відриву й протиставлення її культурі російській. Духовне відродження України, на його думку, може проводитися самим життям, а не силою.

Записи щоденника свідчать про щирий інтерес В. І. Вернадського до наукової творчості М. С. Грушевського (автор поряд із літературою за фахом, що потрібна для оформлення наукової концепції «живої матерії», читає шостий том «Історії України-Руси»), В. Б. Антоновича (планує ознайомитися глибше з працями й літографованими лекціями). Вернадський обговорює з М. П. Василенком, В. С. Іконніковим, Є. Ю. Перфецьким перспективи вивчення історії України, Закарпатської Русі, домонгольської Русі в цілому, перспективи розвитку історичної науки в Українській Академії наук.

Цей щоденник — свідок організаційного таланту, громадської цілісності, напруженої, самовідданої роботи творчої особистості, справжнього вченого-гуманіста. Видання щоденників В. І. Вернадського 1918—1921 рр., періоду його президентства в УАН, що планує Комісія по розробці наукової спадщини акад. В. І. Вернадського при Президії АН України, збагатить джерела з історії політичного й духовного життя України часів громадянської війни.

Записи чотирьох днів друкуються без виключень, за сучасними граматичними нормами із збереженням окремих особливостей авторської

пунктуації, зокрема знака «тире». Численні авторські скорочення відновлюються в квадратних дужках, не розкрито лише скорочень загального вжитку (и т. д., и др.). Скорочення українських назв наукових товариств (УНТ, НТШ) відновлюються зі збереженням правопису В. І. Вернадського. Коли відновити скорочені імена, прізвища, неможливо, це застерігається у примітках. Бібліографічні відомості про літературу, яка зустрічається в тексті, подано також у примітках.

Мовою оригіналу ці записи друкуються вперше <sup>4</sup>.

<sup>1</sup> Ситник К. М., Апанович Е. М., Стойко С. М. В. И. Вернадский. Жизнь и деятельность на Украине.— 2-е изд., испр. и доп.— Киев, 1988; Добров Г. М., Оноприенко В. І., Храмов Ю. О., Матвеева Л. В., Кистерська Л. Д. Новый взгляд на историю заснування Академії наук України // Вісн. АН УРСР.— 1989.— № 4.— С. 58—74; Добров Г. М., Кистерская Л. Д., Матвеева Л. В., Оноприенко В. И., Храмов Ю. А. К вопросу о создании Академии наук УССР / Очерки истории естествознания и техники // Респ. межвед. сб. научн. тр.— Вып. 36.— Киев, 1989.— С. 1—20; Вороненко В. В., Кистерська Л. Д., Матвеева Л. В., Усенко І. В. Другий президент. Історично-біографічний нарис про М. П. Василенка // Вісн. АН УРСР.— 1990.— № 2.— С. 55—72.

<sup>2</sup> В. І. Вернадський. В справі заснування Української Академії наук в Києві // Збірник праць Комісії для вироблення законопроекту про заснування Української Академії наук у Києві.— К., 1919.— С. 5—8.

<sup>3</sup> Вернадський В. І. Із споминів. Перший рік Української Академії (1918—1919) // Наука і культура.— Україна: Щорічник.— Вип. 22.— К., 1988.— С. 51—55; [Грушевський М.] Українська Академія наук (ВУАН) // Україна.— 1925.— № 1—2.— С. 211—221; Грушевський М. Три Академії // Київські збірники історії й археології, побуту й мистецтва.— 36. 1.— К., 1930.— С. 2—14.

<sup>4</sup> Часткову публікацію шпеленника здійснив О. М. Апанович: К. М. Ситник, Е. М. Апанович, С. М. Стойко. Вказ. праця.— С. 288—300.

## ЩОДЕННИК В. І. ВЕРНАДСЬКОГО.

Записи 12 травня, 6, 8 та 9 червня 1918.

12 V [1] 918 Киев

Все больше вдумываюсь в создание большого научного центра в Киеве, воспользовавшись благоприятной политической конъюнктурой. Даже если не удастся провести — надо проводить. Обычно из всего этого всегда что-нибудь выходило и никогда нельзя знать результата. Не надо знать результат, а надо знать то, что хочешь получить. Написать записку об Укр[аинской] Акад[емии] н[аук]: 1. Национ[альная] библиотека при Академии. Государство должно дать несколько миллионов на приобрет[ение] книг. 2. Научно-исследов[ательские] институты: Геол[огический] к[омитет], Геогр[афическая] карта, земледельч[еская] и почвен[ная]. Необходимо немедленно выработать план. Отдел ист[ории] иск[usstв] украинский и славянский. Изучение Востока в связи с Крымом. Опытные учр[еждения] в связи с богатствами Юга<sup>1</sup>. Из людей: Науменко, М. Грушевский, Багалей, Опшонов, Высоцкий, Лучицкий, Тутковский<sup>2</sup>. Необходимо поездка в Харьков, Одессу, Екатеринослав. Связь с Крымом.

Сегодня познакомился с Г. Н. Высоцким, товар[ищем] Василенко<sup>3</sup>. Работал при М[инистерстве] з[емледелия]. Это один из оригинальных, талантливых русских натуралистов. С ним о его работе о скотосбое для Ком[иссии] произв[одительных] сил Ак[адемии] н[аук]<sup>4</sup>. Он было прекратил работу — но теперь будет кончать.

Вчера собрался к Б. А. Кистяковскому<sup>5</sup>, как он зашел к Василенко. С места напал на меня из-за Струве<sup>6</sup>.

Сегодня утром у Н. Пр. Василенко. Собрался выйти вместе с ним, когда раздался сперва страшный взрыв<sup>7</sup>, задрожал весь дом, потом посыпались окна и началась пальба, взрывы, и стоял гул. Все изнервничались, возбудились. Выяснилось где взрыв позже. Вечером у Вас[илленко] же видел пострадавших. Какой ужас и сколько жертв. По-видимому, не случайный взрыв. Против немцев? Большевики? Так или иначе это ложится на новую власть.

Вас[илленко] рассказывал свой разговор с гетманом<sup>8</sup>, который сказал ему, что у него была депутация о необходимости создания Ак[адемии] н[аук]. Василенко сказал ему, что уже делается, и что я стою во главе. Тот очень удивился, просил при случае к нему приехать поговорить и обещал всякую поддержку.

В[асиленко] рассказывал интересный разговор с Форгачем<sup>9</sup>, который он имел несколько дней назад, когда отдавал ему визит. Ф[оргач] спрашивал, как он мыслит будущее — В[асиленко] ответил, что сейчас все на старание воссоздать государство, а будущее зависит от многих условий и конъюнктур, которые нельзя учесть. Форгач расспрашивал о языке преподавания, о том, что к нему многие украинцы приходят и жалуются на руссификацию и т. п. Он говорил, что вообще замечает, что после 40 лет здесь никто не говорит по-украински.

С Вас[илленко] разговор о делах Ак[адемии] — вызове Крымского, Палладине, Сумцове<sup>10</sup>, Багалее. В ком[иссии] по уч[еным] учр[еждениям] и в[ысшей] шк[оле] — Луцицкий, Спекторский<sup>11</sup>, Кпстяк[овский].

Встретил А. Груш[евского]<sup>12</sup>. С ним разговор об Акад[емии]. Говорит, что М. С. Грушевский хочет со мной переговорить. Сговорились завтра. Все указывает на необходимость использовать киевские силы. По-видимому, быстрое решение вопроса об Академии нарушает какие-то планы.

Удивительно, что никто здесь не знает и не может мне дать сведения о Львовск[ом] наук[свом] тов[аристве]<sup>13</sup>. Только через Дорошенко (м[ивистр] ин[остранных] д[ел])<sup>14</sup>, недавно бывшего во Львове, Модзалевскому<sup>15</sup> удалось получить кое-какие известия.

Заходил ко мне В. Модзалевский — по делам Комиссии и Никола[ай] Федот[ович] Беляшевский<sup>16</sup> по делам музеев. С ним долгий разговор: мне кажется, он уразумел выгоды для музеев связи с Академией. Я думаю, через них надо действовать на П. Я. Дорошенко<sup>17</sup>.

Евген[ий] Юлиан[ович] Перфецкий<sup>18</sup>, который был у меня вчера и произвел самое приятное впечатление, заходил. С ним разговор об Угорск[ой] Руси. Он говорит, что его никто не интересуется — а я как-то с молодости чувствую и понимаю ее значение и часто думаю о тяжелой судьбе этого форпоста русского племени. Его будущее изменится, если украинское движение разовьется и не порвет с Россией.

Заходил Илья Исаак[ович] Гинзбург<sup>19</sup>, оказав в Петроград. С ним разговор о необходимости оставаться в Украине местным людям с русской ориентацией. Он утвержден геологом Геол[огического] ком[итета]. Он рассказывал интересный разговор о Геол[огическом] комитете в Петрогр[аде] в связи с предполагававшимся тогда киевским, связанным с Петрогр[адским]. Герасимов<sup>20</sup> и др. были резко против. Один Борисяк<sup>21</sup> поддерживал. Вебер<sup>22</sup> доказывал, что Г[еологический] к[омитет] много сделал для геологии Украины. Любопытно, что создание Киевск[ого] геол[огического] ком[итета] очень сильно подвинет дело геологического исследов[ания] Украины и представляет правильное решение вопроса геолог[ического] изучения, связанное с децентрализацией. Эта мысль была и в Комитете (я, Высоцкий, Ячевский<sup>23</sup>).



У Вас[иленко] свидание с Конст[антином] Алекс. Михайловым<sup>24</sup>. Он привез известия от Петрунк[евича]<sup>25</sup> и о Крыме. Для Крыма — немецкая оккупация или воссоединение с Украиной на правах автономии. Последнее предположительно. Было совещание в Гаспре у И[вана] И[льича]<sup>26</sup>, когда Сеидамет<sup>27</sup> предложил Крыму С. С.<sup>28</sup> войти в кабинет. Раньше он произнес германофильскую речь, превознося Вильгельма. По-видимому, и И[ван] И[льич] и Набок[ов]<sup>29</sup> стоят на нашей точке зрения. Набоков указывает на то, что сейчас нельзя реально ставить вопрос о германской или союзнической ориентации. Любопытен рассказ Мих[айлова] об отказе членов царской фамилии входить в какие бы то ни было сношения с немцами.

Вас[иленко] передает о том, что идет разговор о перенесении Константиноп[ольского] института<sup>30</sup> в Киев. Не лучше ли оставить в Константи[нополе], но связать с Украиной.

Заседание Презид[иума] у Григор[овича]-Барск[ого]<sup>31</sup>. Письмо Барского в Москву о положении дел. Демид[ов]<sup>32</sup> сообщил о совещании здешних правых. Они через Армслена, немецк[ого] полковника, ведущего здесь политику Вильгельма, представили тому записку о восстановлении единой и нераздельной России с царем. Легитимисты — желают абсолютной монархии. Идея завоевания Москвы монархистами через организацию армии при посредстве немцев на севере Черниг[овской] губ[ернии]. Рассчитывают и на гетмана с формулой — волим под царя Московского. Мы ответили принципиальным согласием, но просили указать те силы, на поддержку которых они могли бы рассчитывать. Повели переговоры и с некоторыми кадетами — Ефимовым, И. П. Демид[овым], Ефим[ов] там все время принимал участие. Вместе с кадетами они обратились к Шульгину<sup>33</sup>. Важен факт попытки соглашения крайних правых с немцами. — Но результат не ясен.

Странное впечатление из газет. К[а]д[еты] войдут в кабинеты на Дону и Крыме?

Письма Ниночке, А[лександр]у Е[вгеньевичу], Е[лизавете] Д[митриевне], Сергею<sup>34</sup>.

Почти ничего не успел читать. Грущевский «Ист[ория] Укр[аины]-Р[уси]», VI и Ляйель «Осн[овные начала] геол[огии]»<sup>35</sup>, II.

8 VI, утро

Рано утром ко мне зашел Г. Ю. Жуковский<sup>36</sup>. Он заведывал постройкой завода оптического стекла и керамического в Изюме. Изюм был выбран, т. к. близко уголь, хорошие глины и т. д. Там дно для завода — завод М. Ф.<sup>37</sup> Дело шло; истрачено более 2 млн. рублей. Должна была быть большая научно-техническая лаборатория по стеклу и керамике. Большевики давали все нужные средства, даже м[ожет] б[ыть] более широко, чем прежнее правительство — но жизнь была невозможная от местных большевиков. Шесть дней он с женой и детьми спасался в лесах, т. к. избивали офицеров и буржуев между отходом красноармейцев и приходом немцев. Сейчас решено сохранить завод и, по возможности, лабораторию, в этом году приспособить его только для огнеупорного кирпича. На это более 1 млн. рублей. Жуковский считает, что для этого ему нечего там сидеть. Т[аким] о[бразом], одно из предполагавшихся научных учреждений в параличе. Ж[уковский] ищет места здесь, но желая возвращаться к большевикам. Устроил ему свидание с Вас[иленко]. Квигу, им напечатанную о пригот[овлении] оптич[еского] стекла, в одном корректурном экземпляре представляет как диссертацию в Полит[ехнический] инст[итут], а печатного достать не может<sup>38</sup>.

Заходил Перфецкий и с ним Васил[енко].

Был у В. С. Иконникова<sup>39</sup>. Очень постарел. Все эти события на стариков действуют еще сильнее. Много он говорил, показывал. Большой и старый. По немощам отказывался от принятия участия в засед[аниях] Ком[иссии] по Акад[емии]. Согласился.

Зашел А. С. Грушевский и повел к себе, где находился М[ихаил] С[ергеевич]. Поместились во флигеле, рядом с сожженным и разрушенным домом. Условленные звонки и ряд всяких предосторожностей — на стороже и скрываясь. М. С. Груш[евский] встретил и проводил чрезвычайно любезно, даже дружески. Я невольно был сдержан. Он пытался отговорить меня от принятия участия «в таком правительстве» и пользовании «такими деньгами» для хорошей цели. Я, чтобы избежать полит[ических] разговоров, сразу стал на позицию ученого, который считает, что необходимо проводить всячески интересы науки, указывал в то же время значение Акад[емии] наук и для национальных и государственных целей. Он все указывал зачем спешить — м[ожет] б[ыть] подождать несколько недель. Я ему ответил, что в такое время как теперь надо спешить — будущее неизвестно, а значит — научный исследовательский центр для настоящего времени мирового истощения никогда не должен откладываться. Он коробился моим безразличным — и равным — отношением к Раде и нын[ешнему] прав[ительству] — но я не шел на пол[итический] разг[овор]. Очевидно для них неожиданно — быстрая развязка вопроса об А[кадемии] н[аук]. Он говорит, что ничего не может принимать от этого правительства, в том числе и работы при организации Ак[адемии] н[аук] и самой Акад[емии]. На эту точку зрения я статью, конечно, не мог, но сказал, что я его понимаю и понимаю его отказ. Грушевский говорил, что мог бы и деньги найти сколько угодно, и организовать А[кадемию] н[аук], но не торопился в трудное переходное время. О современном типе А[кадемии] н[аук] у него представления смутные. Решили, что он не ответит на мое письмо — его не найдут. Я предлагал, что заявлю в первом заседании о моем свидании и его отказе или оглашу письменный отказ — но он предпочел первое. После этого несколько общих разговоров об А[кадемии] н[аук]. Он как-будто против особого отдел[ения] укр[аинского] яз[ыка]. Указывал на неизбежную неудачу выборов на платные должности в такой момент. Я ему указал, что первое его сомнение опасно с точки зрения укр[аинской] культ[уры], при малом числе работников украинцев может случиться, что в ист[орико]-фил[ологическое] отделение они попадут в меньшинстве. Интересно его мнение о языке работ — укр[аинский] с правом фр[анцузского] или нем[ецкого] сопр[ождения] (русский яз[ык] исключается)<sup>40</sup>. О свободном языке — то же возражение, что и Вас[иленко]. Этот интернационализм имел для Р[оссии] печальные следствия. Удивительно малое чувство мирового роста науки и значения исследовательского дела даже у таких широкообраз[ованных] историков, как Грушевский.

Икон[ников] рассказывал, что генерал Н. Т. Иванов не убит, лежит больной и нуждающийся в госпитале в Дагестане. Обращался к гетману для переездки сюда умереть, г[етман] обещал подумать. Эйхгорн<sup>41</sup> узнал, дает вагон и встретит почетным караулом.

Успенский в Виннице, Ляпунов в Одессе<sup>42</sup>.

С Вас[иленко] большой разговор об организации Акад[емии]. Он говорит, что многие украинцы выражают ему мнение о правильности его курса (Холодный<sup>43</sup> и др.). Считают, что политическая карьера М. Груш[евского] кончена.

В Наук[овом] Тов[аристве] спешно рассматривается проект Акад[емии] н[аук]!

Пригласил в Кам[енец-Подольский] ун[иверситет] Владим[пра] Ник[олаевича] Константиновича<sup>44</sup>. Спекторского не застал.

С Гинзбургом послал письмо Сергею, Е[лизавете] Д[митриевне], А[лександрю] Е[вгеньевичу] по okazji.

Написал по okazji с К. А. Михайловым большое (очень) письмо И. И. Петрункевичу в Крым.

Читал Ляйеля «Основ[ные начала геологии]», II (кончил), Грушевский, VI. Все вторично.

9 VI [1]918

Утром заносил Михайлову письмо для Ив[ана] Ил[ьича], не застал. В М[инистерстве] в[ародного] пр[освещения] с Модз[алевским] и Вас[иленко]. Был у гетмана. Генерал свитский, не вполне разобравшийся в положении и недостаточно образованный, но, очевидно, очень неглупый и с характером, по крайней мере в смысле желаний. Разговор об Акад[емии] в[аук], большая неосведомленность. Широкий законопроект — малые траты на первый год. Я ему доказывал, что и малые — будут относительно малыми. Жаловался на искажение укр[аинского] яз[ыка] — необходима для этого Акад[емия] (не это ли ему толковали украинцы?). Я указывал на другие задачи, необходимость вызвать Волкова<sup>45</sup> и Крымского. Обещал всякое содействие — позже Вас[иленко] говорил, что он очень хорошо отзывался ему об этом разговоре. Между прочим он вспоминал разговоры в Крыму с Николаем II о науке, уважения и признания значения которой Николай II в пятимных беседах не чувствовал.

В газетах — и слухах — известия о «смотре укр[аинских] сил — созвании конгресса». Василенко допускает *coup d'etat*<sup>46</sup> и кабинет шовинистический. На гетмана заседают депутации ежедневно, требующие украинизации и т. п. Василенко думает, что после такого шовинистического министерства будет стремление к унитарной России.

Не застал Спектор[ского], Кистяк[овского], В. Лучицк[ого]. Видел Гинзбурга, Мокринского<sup>47</sup> (едет в Петр[оград]). Разговор с Кордтом<sup>48</sup> — аккуратный немец, добросовестный и идеалистически преданный делу. Это те люди, жизнь которых гармонирует с великой средой большой библиотеки — связь с вечностью и атмосферой общечеловеческой культуры. С ним разговор о Нац[иональной] библиотек[е], и дал ему задание.

Создав законопроект о Нац[иональной] библиотеке при Академии, необходимо одновременно образовать Временную комиссию для организации библиотеки (выбор места, покупка книг, организация общего каталога киевских ученых библиотек, срок ее работы).

Читал Грушевского (кончил VI т.), Walthers, Bion. d. M. отдельные статьи Oppenheimer'a «Handb[uch] d[er] Biochem[ie] d[es] Mensch[es]»

Работал над жив[ым] вещ[еством]. Письма Паллад[ину], М. Грушев[скому], Сумцову, Багалею.

ЦНБ ім. В. І. Вернадського АН України. Відділ рук.— Ф. 260, од. зб. 758: — Арк: 21 зв.— 22; 25 зв.— 28 зв. Автограф.

<sup>1</sup> Детальніше ці тези В. І. Вернадський виклав у листі до М. П. Василенка від 18 травня 1918 р. з Полтави, додавши до обов'язкових державних вчених установ архів, а також обставлення достатніми коштами інститутів для дослідних і гуманітарних наук. Академік наполягав на першочерговому створенні добре влаштованого відділення мови, літератури та історії, пропонував розмістити Академію наук поза містом (Див.: Из эпистолярного наследия В. И. Вернадского. Письма украинским академикам М. П. Василенко и А. А. Богомольцу.— К., 1991.— С. 10—12).

Остаточно оформлені ідеї Вернадського було проголошено ним у промові «В справі заснування Української Академії наук у Києві» на першому засіданні Комісії для заснування УАН 9 липня 1918 р.— див.: Збірник праць Комісії для ви-

роблення законопроекту по заснуванню Української Академії наук у Києві.— К., 1919.— С. 5—8.

<sup>2</sup> Багалій Дмитро Іванович (1857—1932) — історик, проф. Харківського ун-ту, перший віце-президент УАН.

Науменко Володимир Павлович (1852—1919) — філолог, іст. літератури, педагог, гром. діяч, член Старої Громади, редактор «Киевской старины» (1890—1907), від жовтня 1918 р. міністр народної освіти в уряді Української Держави гетьмана П. Скоропадського, розстріляний київською ЧК.

Опшюков Євген Володимирович (1869—1938) — гідролог, викладач Київського політехн. інституту.

Висоцький Георгій Миколайович (1865—1940) — ґрунтовик, геоботанік, проф. Кримського ун-ту, Білоруського с.-г. ін-ту, Харківського ін-ту сіл. госп-ва і лісництва, акад. АН України, (1939).

Лучицький Володимир Іванович (1877—1949) — геолог і петрограф, проф. Київського ун-ту, директор Ін-ту геол. наук АН УРСР, акад. АН УРСР (1945).

Тутковський Павло Аполлонович (1858—1930) — геолог і географ, проф. Київського ун-ту, затверджений у складі перших 12 академіків УАН в листопаді 1918 р., директор Ін-ту геології ВУАН.

<sup>3</sup> Василенко Микола Прокопович (1866—1935) — історик права, громад. діяч, тимчасово голова Ради Міністрів і міністр закорд. справ, а з травня до 18 жовтня 1918 р. — міністр народної освіти та культури Української Держави, акад. УАН від 26 липня 1920 р., 18 липня 1921 р. обраний її другим президентом, але не затверджений Наркомосвітою.

<sup>4</sup> *Висоцький Г. Н. Скотосбой (пасторальная дигрессия степных пастбищ). Стаття готувалася для публікації в «Материалах для изучения естественных производительных сил России», проте не була надрукована.*

<sup>5</sup> Кістяковський Богдан Олександрович (1868—1920) — юрист, соціолог, проф. Київського ун-ту, учасник зб. «Вехи», 8 березня 1919 р. обраний академіком УАН.

<sup>6</sup> Струве Петро Бернгардович (1870—1944) — політичний діяч, економіст, філософ, лідер легальних марксистів, акад. Петроградської АН (1917), входив до Ради Добровольчої армії генер. А. Денікіна та уряду генер. П. Врангеля, емігрував (1920), редактор журналу «Русская мысль».

<sup>7</sup> Йдеться про вибух великої сили порохових складів на території Київського Звірінця.

<sup>8</sup> Скоропадський Павло Петрович (1873—1945) — генерал російської армії, за часів Центральної Ради — командир I Українського корпусу, гетьман Української Держави (29.IV — 14.XII.1918).

<sup>9</sup> Форґач Янош (1870—?) — граф, посол Австро-Угорщини у Києві.

<sup>10</sup> Кримський Агафангел Юхимович (1871—1942) — сходознавець, письменник, славіст, один з фундаторів УАН, перший її неодмінний секретар (1918—1928). У перші дні Великої Вітчизняної війни заарештований. Реабілітований посмертно у 1960 р.

Палладін Володимир Іванович (1859—1922) — фізіолог рослин, акад. Петроградської АН.

Сумцов Микола Федотович (1854—1922) — фольклорист, етнограф, літературознавець, проф. Харківського ун-ту, чл.-кор. Петроградської АН, акад. УАН від 25 січня 1919 р.

<sup>11</sup> Спекторський Євген Васильович (1875—1951) — суспільствознавець, історик права, ректор Київського ун-ту, на еміграції викладав у вищих навчальних закладах Праги та Белграда.

<sup>12</sup> Грушевський Олександр Сергійович (1877—1943) — історик, історик літератури, проф. Київського ун-ту, голова історично-географічної комісії УАН, засланий 1937 р.

<sup>13</sup> Йдеться про НТШ; детальніше про його діяльність див.: *Романів О. М., Гриняк Я. Й.* НТШ: етапи діяльності // Вісн. АН УРСР.— 1990.— № 3.— С. 68—76.

<sup>14</sup> Дорошенко Дмитро Іванович (1882—1951) — історик, політ. діяч, міністр закорд. справ Української Держави, проф. УВУ у Празі, директор Укр. наукового ін-ту в Берліні (1926—1931), проф. Празького і Варшавського університетів, президент УВАН (1945—1951), автор мемуарів «Мої спомини про недавнє минуле (1914—1920)», двотомної «Історії України. 1917—1923 рр.»

<sup>15</sup> Модзалевський Вадим Львович (1882—1920) — історик, археограф, генеалог, голова Архівно-бібліотечного відділу Головного управління мистецтва і націон. культури Міністерства народної освіти, секретар комісії для заснування Української Академії наук у Києві.

<sup>16</sup> Біляшівський Микола Федотович (1867—1926) — археолог, етнограф, мистецтвознавець, директор Київського міського художньо-промислового і наукового музею, від 31 червня 1919 р. — академік УАН.

<sup>17</sup> Дорошенко Петро Якович (1858—1919) — лікар, черніг. земський діяч, знавець укр. старовини і мистецтва, голова комісії Головного управління в справах мистецтва та національної культури Міністерства народної освіти.

<sup>18</sup> Перфецький Євген Юліанович (1888—1947) — історик, громад. діяч, приват-доцент Київського ун-ту, емігрував (1921), проф. Братіславського ун-ту.

<sup>19</sup> Гінзбург Ілля Ісаакович (1882—1965) — геохімік і мінералог, член Геологічного комітету України, пізніше працював в установах АН СРСР.

<sup>20</sup> Герасимов Олександр Павлович (1869—1942) — геолог.

<sup>21</sup> Борисяк Олексій Олексійович (1872—1944) — геолог, палеонтолог, проф. Петроградського гірничого ін-ту, Московського ун-ту, директор Палеонтол. ін-ту АН СРСР (1930—1944).

<sup>22</sup> Вебер Валеріан Миколайович (1871—1940) — геолог, палеонтолог, проф. Петрогр. гірничого ін-ту, співр. Всесоюз. н.-д. геол.-розвід. ін-ту.

<sup>23</sup> Ячевський Леопард Антонович — гірничий інженер.

<sup>24</sup> Михайлов К. — лікар, громад. діяч, помер при лікуванні В. Вернадського від тифу в 1919 р. у Гаспрі. Ім'я по батькові встановити поки що не вдалося.

<sup>25—26</sup> Петрункевич Іван Ілліч (1843—1928) — земський і політичний діяч, один із засновників кадетської партії, почесний її голова, від 1920 р. в еміграції.

<sup>27</sup> Сейдамет Джафер — один із лідерів кримсько-татарської «національної партії» («Міллі-фірка»).

<sup>28</sup> Крим (Нейман) Соломон — літератор, кримський кадет, 1918 р. став головою Кримського крайового уряду.

<sup>29</sup> Набоков Володимир Дмитрович (1869—1922) — адвокат, публіцист, видавець, член ЦК кадетської партії, вбитий під час замаху на П. М. Мілюкова.

<sup>30</sup> Російський археологічний інститут у Константинополі був відкритий за ініціативою акад. Ф. І. Успенського в 1895 р. для вивчення візантійської старовини.

<sup>31</sup> Григорович-Барський Дмитро Миколайович — адвокат, член ЦК кадетської партії, входив до складу захисту в справі М. Бейліса, голова російської секції перекладачів в ООН (до 1960 р.).

<sup>32</sup> Демидов Ігор Платонович (1873—?) — економіст, член ЦК кадетської партії.

<sup>33</sup> Шульгін Василь Віталійович (1878—1976) — публіцист, лідер думської фракції націоналістів, співробітник газ. «Києвлянин», емігрував (1920), 1944 р. захоплений в Югославії, ув'язнений, 1950 р. звільнений на пожиттєве заслання в м. Володимирі.

<sup>34</sup> Вернадська-Толь Ніна Володимирівна (1898—1986) — дочка В. І. Вернадського, лікар-психіатр, від 1920 р. мешкала в Чехословаччині й США.

Ферсман Олександр Євгенович (1883—1945) — мінералог, геохімік, акад. Російської АН (1919 р.), учень і товариш В. І. Вернадського.

Ревудька Близавета Дмитрівна (1866—1941) — мінералог, учениця В. І. Вернадського, наук. співр. Мінералог. музею АН СРСР, Радівного ін-ту.

Ольденбург Сергій Федорович (1863—1934) — сходознавець, акад. Петербурзької АН, її неодмінний секретар (1904—1929), директор Інституту сходознавства АН СРСР (1930—1934), товариш В. І. Вернадського.

<sup>65</sup> *Грушевський М.* Історія України-Руси. — Т. VI. Життя економічне, культурне і національне XIV—XVII віків. — Київ — Львів, 1907. — 640 с.

*Лайель Ч.* Основные начала геологии или новейшие изменения Земли и ее обитателей (пер. с англ. А. Мият). — Т. II. — М., 1866. — 462 с.

<sup>36</sup> Жуковський Григорій Юлійович (1878—1939) — фізико-хімік, викладач Політехн. і Гірничого інститутів у Петербурзі, Варшавського політехн. ін-ту, один з керівників будівництва Ізюмського заводу оптичного скла, проф. Харківського технол. ін-ту (1921—1924), Хіміко-технол. ін-ту в Горькому.

<sup>37</sup> Особу не встановлено.

<sup>38</sup> *Жуковский Г.* Производство оптического стекла. — Пг., 1918. — Ч. 1.

<sup>39</sup> Іконников Володимир Степанович (1841—1923) — історик, акад. Петербурзьк. АН, проф. Київського ун-ту, голова Київської комісії для розбору давніх актів, від 14.03.21 обраний акад. ВУАН, був головою Археографічної комісії ВУАН (1921—1923).

<sup>40</sup> Питання про мову було одним з основних протиріч у процесі будівництва нової академії. Статутом 1918 р. визнавалось друкування праць українською мовою і тією, якою бажатиме автор. За змінами, внесеними до статуту у грудні 1918 р., за часів Директорії, УАН друкує українською мовою, «і коли автор забажає — рівночасно однією з таких мов: французька, німецька, англійська, італійська та латинська». Друкування іншими мовами дозволялось як виняток за окремим дозволом Спільного Зібрання на підставі «грунтовного умотивування бажання автора».

Під час обговорення цієї позиції статуту В. І. Вернадський, а також акад. С. Тимошенко пропонували таку думку: друкувати тією мовою, якою вважає за потрібне Академія наук за згодою автора.

<sup>41</sup> Ейхгорн Г. — генерал-фельдмаршал, командуючий німецькими окупаційними

військами в Києві, 30 липня 1918 р. вбитий у Києві російським лівим есером Б. Донським.

<sup>42</sup> Можливо, Успенський Микола Семенович (1870—1922) — вчений у галузі гірничої справи, проф. Донського політехн. ін-ту.

Ляпунов Олександр Михайлович (1857—1918) — математик, акад. Петроградської АН, проф. Харківського ун-ту.

<sup>43</sup> Холодний Петро Іванович (1876—1930) — укр. громад. діяч, художник, пізніше міністр народної освіти УНР, у 1920-ті роки працював у Львові.

<sup>44</sup> Кам'янець-Подільський державний український університет був заснований влітку і відкритий 22 жовтня 1918 р., перший ректор — І. Огієнко. На базі ун-ту 1920—1921 рр. було створено Інститут народної освіти і Сільськогосподарський інститут.

Константинович Володимир Миколайович (1872—?) — лікар, патологоанатом, викладач Київського ін-ту.

<sup>45</sup> Вовк (Волков) Хведір Кіндратович (1847—1918) — етнограф, антрополог і археолог, проф. Петербурзького ун-ту, 1917 р. обраний проф. Київського ун-ту, помер під час подорожі на Україну.

<sup>46</sup> Переворот (фр.).

<sup>47</sup> Мокринський Євдокимир Володимирович — геолог, співробітник Геологічного комітету.

<sup>48</sup> Кордт Веніамін Олександрович (1860—1934) — історик, спеціаліст з іст. картографії, директор бібліотеки Київського ун-ту, один з авторів проекту створення Всеукраїнської (Національної) бібліотеки України при УАН, засновник відділу картографії ВБУ, дійсний член Археографічної комісії ВУАН.

# ЗМІСТ

Від редакційної колегії	5
П. С. Сохань (Київ). Став і перспективи розвитку української археографії За незалежну українську науку. (Підготував Г. Б. Гирич (Київ)) М. Грушевський. Перспективи і вимоги української науки. Київська сесія Укр. Науки. 1925 р.)	9 19

## 1. АРХЕОГРАФІЯ

О. І. Жирба, С. В. Абрисимова (Дніпропетровськ). Археографічна діяльність Катеринославської ученої архівної комісії	34
В. П. Липіна (Россія). Професор університета Св. Володимира Н. Д. Івані- нцев (1811—1874) и его деятельность в Киевской Археографической комиссии.	47
Л. А. Дворожина (Київ). Українська рукописна книга як об'єкт кодикології та камеральної археографії	59

## 2. ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВО. СУМІЖНІ НАУКИ

Ю. А. Мичик (Дніпропетровськ). Джерела з польських архівосховищ до історії України другої половини XVII ст.	72
Виктор Остапчук (США). Проблема і перспективи розвитку української осма- ністики	94
Дмитро Погодєвський (РФ). Київський сюжет: турецькі джерела до історії Поділля 1672—1699 років	113
Елена Зибаткевич (США). Описан архівної спадщини Владислава Липинського (Відень — Райхенау — Берлін — Вена — Філадельфія)	119
Іван Коросинський (США). Архів Владислава Липинського	124
О. Я. Мазюк (Львів). Італійський папір в Давній Русі та в Україні в XIII—XVI ст.	129
Ю. Ю. Мариноський (Черкаси). Герб міста Черкас: спроба узагальнення ви- явлених джерел	134
А. Л. Шеркоський (Київ). Про чисельність населення м. Києва на початку XVIII ст. Джерела до історичної демографії України	144
М. Г. Крижун (Львів). Помітний устрій Подільського воєводства в XV— XVI ст. Перспективи та розв'язання історичної географії України	157
П. М. Підгорна, С. М. Влазів (Дніпропетровськ). Джерела з історії німецьких колоній Півдня України (кінiec XVIII — початок XIX ст.)	179
С. І. Власів (Київ). Матеріали з історії мистецтвознавства в архіві В. А. Моззля-велького. (Етюд з мистецтвознавчого джерелознавства)	186
С. С. Александрович (Львів). Архівні матеріали до російського епізоду в біо- графії львівського маляра вірменського походження Симона Богушовича	211
Н. Р. Дригачев (Львів). Берлін, квітень 1791 р. Місія В. В. Кашиста. Її пе- ристорія та історія	220

### З виступів на I Конгресі Міжнародної асоціації україністів

М. П. Ковальський (Дніпропетровськ). Актуальні проблеми джерелознавства історії України XVI—XVII ст.	261
Г. К. Швидко (Дніпропетровськ). Джерела з історії Гетьманщини	274
Марко Антонович (Київ). Спомини Іва Мюдошевського про Володимира Антоновича і Тараса Григоровича	278

<i>Вогдан Боцюркіс (Жаніда)</i> . Проблеми досліджень історії релігії та церкви в Україні у міжвоєнний період: джерела та їх опрацювання . . . . .	295
<i>Естер Ойтові (Угорщина)</i> . Доля українських стародруків у Східній та Північно-Східній Угорщині . . . . .	295

### 3. ПУБЛІКАЦІЇ

<i>О. В. Русіна (Київ)</i> . До питання про земельні володіння Києво-Печерського монастиря на Лівобережжі (за актами XVI—XVII ст.) . . . . .	300
<i>Омелья Пріцак (США; Київ)</i> . Один чи два договори Пилипа Орлика з Туреччиною на початку другого десятиліття вісімнадцятого століття? . . . . .	307
<i>С. М. Кіржаєв (Київ)</i> . Біля джерел української Академії наук у Києві (Сторінки щоденника В. І. Вернадського 1918 р.) . . . . .	321
<i>І. В. Гирич, С. М. Кіржаєв (Київ)</i> . До історії Всеукраїнської Академії наук. Михайло Грушевський і Агатангел Кримський (З приводу «Особної гадки академіка М. Грушевського до протоколу снізьного зібрання УАН від 17 жовтня 1927 року») . . . . .	332
<i>В. І. Ульяновський (Київ), С. В. Абросимова (Дніпропетровськ)</i> . Листи Я. П. Новицького до Д. І. Яворницького . . . . .	352
<i>М. Ю. Мухіна (Київ)</i> . Галревком і галичани. До питання про місце інтелігенції в суспільному житті України. 1920—1930 рр. . . . .	353
<i>І. І. Сварник (Львів)</i> . Маловідомі сторінки з історії «золотого вересня» . . . . .	401

### 4. БІБЛІОГРАФІЯ. КРИТИКА. ІНФОРМАЦІЯ

<i>Р. В. Майборода, В. С. Шандра (Київ)</i> . Показники змісту архівознавчих та археографічних видань . . . . .	418
<i>Олена Несіна (США)</i> . Український дослідний і документальний центр у Нью-Йорку . . . . .	437
<i>Аркадій Жуковський (Франція)</i> . Українська бібліотека імені Симона Петлюри в Парижі . . . . .	439
<i>І. В. Гирич, М. Ю. Стеценко, В. С. Шандра (Київ)</i> . Документальні видання та публікації пам'яток історичної думки України (1985—1990) . . . . .	442
Видання Археографічної комісії АН України та інших інституцій за її участю 1989—1991 рр. . . . .	451
<i>Г. В. Боряк, О. В. Тодійчук (Київ)</i> . Хроніка діяльності Археографічної комісії та Інституту Української археографії АН України. 1987—1990 рр. . . . .	454
Summary . . . . .	458



# CONTENTS

From the Editorial Board . . . . .	5
<i>P. S. Sokhan'</i> (Kiev). The State and Prospects of the Development of Ukrainian archeography . . . . .	9
For an Independent Ukrainian Scienc. (Prepared by <i>I. B. Hyrych</i> (Kiev)). <i>M. Hrushevs'kyi</i> , Perspectives and Requirements of Ukrainian Science. Kiev Section of Ukr. nauka . . . . .	19

## 1. ARCHEOGRAPHY

<i>O. I. Zhurba, S. V. Abrosimova</i> . ( <i>Dnipropetrovs'k</i> ). Archeographic Activity of the Katernynoslav Scientific Archive Commission . . . . .	34
<i>L. P. Laptieva</i> ( <i>Russia</i> ). The professor of St. Vladymyr University <i>N. D. Ivanishhev</i> (1811—1874) and His Activity in the Kiev Archeographic Commission . . . . .	47
<i>L. A. Dubrovina</i> ( <i>Kiev</i> ). The Ukrainian Manuscript Book as an Object of Codicology and Cameral Archeography . . . . .	59

## 2. STUDY OF SOURCES. RELATED SCIENCES

<i>Iu. A. Mytsyk</i> ( <i>Dnipropetrovs'k</i> ). Polish Archival Repositories' Sources dealing with the History of Ukraine in the Second Half of the 17th Century . . . . .	72
<i>Victor Ostapchuk</i> ( <i>USA</i> ). The problems and Prospects for the Development of the Ukrainian Ottoman Studies . . . . .	84
<i>Dariusz Kolodziejczyk</i> ( <i>RP</i> ). The eyalet of Kam'ianets': Turkish Sources for the History of Podolia, 1672—1699 . . . . .	113
<i>Eugenc Zyblikewycz</i> ( <i>USA</i> ). The Odyssey of <i>W. Lypynskiy's</i> Archives (Vienna — Reichenau — Berlin — Badegg — Philadelphia) . . . . .	119
<i>Ivan Korovits'kyi</i> ( <i>USA</i> ). The Archives of <i>V. Lypynskiy</i> . . . . .	124
<i>O. Ia. Matsink</i> ( <i>L'viv</i> ). Italian Paper in Ancient Rus' and Ukraine in the 13th — 16th Centuries . . . . .	129
<i>Iu. Iu. Marynos'kyi</i> ( <i>Cherkassy</i> ). Emblems of Cherkassy: the attempt to Generalize the Discovered Sources . . . . .	134
<i>A. L. Perkovs'ka</i> ( <i>Kiev</i> ). The Population of Kiev at the beginning of the 18th Century. (Sources to the Historic Demography of Ukraine) . . . . .	144
<i>M. H. Krykhn</i> ( <i>L'viv</i> ). The District Structure of Podolia Province in the 15th — 16th Centuries. (Prospects of Studying the Historic Geography of Ukraine) . . . . .	157
<i>N. M. Pidhorna, S. M. Plokhii</i> ( <i>Dnipropetrovs'k</i> ). Historic Sources on German Colonies in the South of Ukraine (Turn of the 19th Century) . . . . .	179
<i>S. I. Bilokin'</i> ( <i>Kiev</i> ). Materials on the History of Art in the Archives of <i>V. I. Modzalevs'kyi</i> (Etude from the Art Studying Sources) . . . . .	186
<i>V. A. Aleksandrovykh</i> ( <i>L'viv</i> ). Archival Materials on the Russian Episode in the Biography of the Armenian Artist <i>Simon Bohushovych</i> from L'viv . . . . .	211
<i>Ia. R. Dashkevych</i> ( <i>L'viv</i> ). Berlin, April, 1791. (Mission of <i>V. V. Kapnist</i> . Its Prehistory and History) . . . . .	220

### From Reports on the 1st Congress of the International Association of Ukrainian Studies

<i>M. P. Koval's'kyi</i> ( <i>Dnipropetrovs'k</i> ). Pressing Problems of Source Study Pertaining to the History of Ukraine in the 16th — 17th Centuries . . . . .	261
<i>H. K. Shvyd'ko</i> ( <i>Dnipropetrovs'k</i> ). Sources from the History of the Hetmanate . . . . .	274

<i>Marko Antonovych (Canada)</i> . Ian Miodushevs'kyi's Recollections of Volodymyr Antonovych and Tadei Ryls'ky	278
<i>Bohdan Botsiurkiv (Canada)</i> . Problems in the Study of the History of Religion and the Church in Ukraine in the Period between the Two World Wars: Sources and their Updating	285
<i>Ester Oitozi (Hungary)</i> . The Fate of the Ukrainian Manuscript Books in Eastern and North-Eastern Hungary	295

### 3. PUBLICATIONS

<i>O. V. Rusina (Kiev)</i> . On the Question of Land Owned by the Kiev Pechersk Monastery on the Left Bank (According to Acts of the 16—17th centuries	300
<i>Omeljan Pritsak (USA)</i> . One or Two Treaties of Pylyp Orlyk with Turkey at the Beginning of the Second Decade of the XVIII-th Century?	307
<i>S. M. Kirzhaiev (Kiev)</i> . About the Sources of the Ukrainian Academy of Sciences in Kiev (Pages from the Diary of V. I. Vernards'kyi. 1918)	321
<i>I. B. Hryych, S. M. Kirzhaiev (Kiev)</i> . To the History of the AN Nkrainian Academy of Sciences. Mikhaïlo Hrushevs'kyi and Ahathanuel Kryms'kyi. ("Personal opinion of Academician M. Hrushevs'kyi to the Protocol on the Joint Sitting of the Ukrainian Academy of Sciences from October 17, 1927.")	332
<i>V. I. Ulianovs'kyi (Kiev), S. V. Abrosimova (Dnipropetrovs'k)</i> Ia. P. Novyts'kyi's Letters to D. I. Iavornyts'kyi	352
<i>M. Iu. Mukhina (Kiev)</i> . The Galician Revolutionary Committee (Galrevcom) and Galicians. To the Question on the Place of the Intellectuals in the Social Life of Ukraine in 1920—1930	383
<i>I. I. Svarnyk (L'viv)</i> . Little-Known Pages from the History of the "Golden September"	401

### 4. BIBLIOGRAPHY. CRITICISM. INFORMATION

<i>P. V. Maiboroda, V. S. Shandra (Kiev)</i> . Indices of Archive Research and Archeographic Publications	418
<i>Olena Nesina (USA)</i> . Ukrainian Research and Documentary Centre in New York	437
<i>Arkadii Ivukovsky (France)</i> . The Symon Petliura Ukrainian Library in Paris	439
<i>I. B. Hryych, M. Iu. Mukhina, V. S. Shandra (Kiev)</i> . Documental Publications and Periodicals on the Historiographic Heritage (1935—1990)	442
Publications of the Archeographical Commission of the Academy of Sciences of Ukraine and other Institutions with its Participation. 1989—1991	451
<i>H. V. Boriak, O. V. Todichuk (Kiev)</i> The Archeographic Commission of the Academy of Sciences of Ukraine. 1987—1990: Activities Chronicle	454
Summaries	458